

LÓDERER BALÁZS

NGO-k¹ műveleti területen

NGOs in operational areas

Absztrakt

A műveleti területek, melyeken a magyar katonák szolgálatot teljesítenek, mind különböznek a magyarországitól, eltérő éghajlattal, földrajzi elhelyezkedéssel, domborzattal, vízrajzzal, népsűrűséggel, fejlettséggel, politikai berendezkedéssel, jogrendszerrel, vallással rendelkezhetnek. Amikor a katonák a műveleti területre megérkeznek, nem egy üres térben találják magukat. Ilyenkor találkoznak a civil lakossággal, az állami szféra bizonyos szereplőivel, nemzetközi szervezetekkel, civil szervezetekkel és adott esetben a médiával. Jelen cikk a különböző „szereplők közül” az NGO-kal kíván foglalkozni.

Kulcsszavak: NGO-k, civil szervezetek, CIMIC

Abstract

Each of the operational areas where Hungarian soldiers serve can be very different: their climate, geographical location, terrain, hydrography, population density, state of development, political system, legal system, religion, etc. can all be quite different from the ones characteristic of Hungary. When the soldiers arrive at an operational area, where they find themselves is not an empty space. These are the occasions when they meet the civilian population, some of the public sector officials, the international and the civil organisations, and in some cases the media as well. From these participants listed here, the aim of this article is to deal with civil organisations in more details.

Keywords: NGOs, civil organisations, CIMIC

Amennyiben a műveleti területen található elemeket csoportosítani kívánjuk, akkor elsőként az alábbi nagyobb kategóriákat célszerű megkülönböztetni:

- kormányzati szervezetek (Government Organization, GO),
- nemzetközi szervezetek (International Organization, IO),

¹ NGO: Non-governmental Organization: nem kormányzati szervezet

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

- nem kormányzati szervezetek (Non-governmental Organization, NGO),
- egyházak,
- civil lakosság,
- saját, baráti, valamint az ellenérdekelt fegyveres erők.

Természetesen ezen kategóriákon belül több alkategóriát hozhatunk létre. A kormányzati szervezetekhez tartoznak például a helyi közigazgatási rendszerek, az önkormányzat, az iskolarendszer, a rendőrség, a tűzoltóság, az adóhatóság, a minisztériumok, a legfőbb döntéshozó szerv, a parlament. A nemzetközi szervezetek, melyeket államközi szerződések hívtak életre, jogállása egyértelmű, ilyenek például az ENSZ szakosított szervei.

Az NGO fogalmát meghatározni oly módon, hogy az minden országra érvényes legyen, rendkívül nehéz feladat. Magyarországon a meghatározás tekintetében tudományos körökben leginkább a nonprofit szektor kifejezés terjedt el. Az NGO-kra, amennyiben tudományosan értelmezni szeretnénk, a nonprofit szó a legáltalánosabb kifejezés. Maguk a hazai szervezetek ezen szót azonban kevésbé alkalmazzák a gyakorlatban, mivel öndefiníciójuk során nem a profitellenességre, hanem az államtól való függetlenségre, civiliségre fektetik inkább a hangsúlyt. Az elmúlt években a hazai jogrendszer e területen több változást hozott, így a hazai rendszert nem könnyű más országokéval összevetni úgy, hogy közben azok is a hazaival párhuzamosan változáson, fejlődésen mennek keresztül.

Az NGO-k meghatározására nemzetközileg a Johns Hopkins Összehasonlító Nemzetközi Nonprofit Szektor Projekt szerint alkalmazott definíció a legelfogadottabb és egyben a leginkább alkalmazható. Eme meghatározás szerint az alábbi öt pontnak kell együttesen érvényesülnie az NGO-k esetében:²

- *Szervezetek*, azaz stabil szervezeti felépítésük van, és rendszeresen működnek, függetlenül attól, hogy hivatalosan jöttek-e létre, és törvényesen bejegyezték-e őket.
- *Magánjellegűek*, azaz nem részei az állami intézményrendszernek, még akkor sem, ha esetleg kormányzati forrásból részesülnek támogatásban.
- *Nem osztják fel nyereségüket*, azaz nem elsősorban üzleti céllal jöttek létre, és nem osztják fel a profitot igazgatóik, részvényeseik vagy menedzsereik között.
- *Önkormányzók*, azaz megvan a saját mechanizmusuk a belső irányításra, képesek saját hatáskörüknél fogva a működés felszámolására, és alapvetően ők irányítják saját ügyeiket.
- *Önkéntes jellegűek*, azaz a tagság és a munkájukban való részvétel nem törvényi előírás vagy egyéb kényszer eredménye.

Az NGO-knál külföldön több kiegészítő jelzővel is találkozhatunk, hiszen jogi besorolásuk, tevékenységük, az őket támogató kör sokrétű. A nagyobb NGO-k újabban felveszik az

² Lester M. SALAMON, S. Wojciech SOKOLOWSKI, Regina LIST, *A civil társadalom „világnézetben”*, eredeti mű címe: *Global Civil Society—An Overview*, Budapest, Civitalis Egyesület, 2003, 15–16.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

International, azaz a nemzetközi előszót, máskor meg az olyan szervezeteket, amelyek hivatalosan civil, nem kormányzati szervezetek, de mögöttük nyíltan egy kormány áll, GONGO névvel illetik társaik, melyben a GO (*Government Organization: kormányzati szervezetek*) rövidítés egyfajta „gúnyszóként” szolgál. A helyi szervezeteket néhol megjelölik besorolásuk közben a *National* előszóval, ami annyit jelent, hogy helyi alapításúak. Természetesen nagyon sok függ a helyi államjogi berendezkedéstől is, hiszen az is kérdéses lehet, hogy élesen elkülöníti-e egymástól a forprofit és a nonprofit szektort.

AZ NGO-K ÉS A KATONAI SZERVEZETEK SZERVEZETI KULTÚRÁJÁNAK ÖSSZEVETÉSE

A szervezet szervezeti kultúráját tagjai által elfogadott, közösen értelmezett előfeltevések, értékek, meggyőződések, hiedelmek rendszereként értelmezzük. Ha a szervezeti kultúra építőköveinél végigkövetjük a katonákat és az NGO-k tagjait, az alábbi 11 értéket vehetjük számításba:

- *Azonosulás*: A katonáknál az azonosulás mértéke a szervezethez, szakmájukhoz magas. Az NGO-k munkatársainál a szervezettel azonosulás szintén magas.
- *Szociális fókusz, egyén- vagy csoportközpontúság*: A katonáknál a csoportközpontúság mértéke magas, az individuuum gyengül a kollektivismus javára, ezt erősíti a bajtársiasság érzése is. Az NGO-k esetében ennek mértéke változó, leginkább személyfüggő.
- *Humánorientáció*: A katonáknál a humánorientáció mértéke leginkább a feladat végrehajtástól függ, amennyiben a parancs vagy a küldetés olyan jellegű, úgy alacsony mértékű. Az NGO-k esetében a humánorientáció magas, figyelembe veszik a feladat emberre gyakorolt hatását.
- *Belső függés–függetlenség*: Véleményem szerint a katonáknál a belső függés mértéke változó, mivel ez függ a katonai egység méretétől, attól, hogy önállóan vagy más szegmensekkel együtt folytatja-e tevékenységét. Elméletileg mondhatnánk, hogy elvárt a koordinált cselekvés, azonban ez csak addig igaz, míg nem önálló jellegű a feladat végrehajtás. Amikor a parancsnok a feladatot és a felelősséget is delegálja a végrehajtó állomány számára, akkor a függetlenség már magas, csakúgy, mint az NGO-k esetében.
- *Kontroll*: A katonáknál a kontroll magas, a szabályok, előírások pontosan megszabnak konkrét cselekvési és viselkedési mintákat. Az NGO-k esetében a kontroll mértéke alacsony.
- *Kockázatvállalás–kockázatkerülés*: A katonáknál a biztonság az egyik elsődleges tényező, ezért törekszenek a kockázat csökkentésére. Az NGO-k esetében a kockázatvállalás mértéke magas.
- *Teljesítményorientáció*: Változó, mivel a szervezeti jutalmak kritériumai sem a katonák, sem az NGO-k esetében nem határozhatók meg egyértelműen, mivel

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

van, amikor a tényleges teljesítményhez kötik őket, és van, hogy olyan egyéb tényezők is előtérbe kerülhetnek, mint például a protekció.

- *Konfliktustűrés–konfliktuskerülés:* A katonák parancs alapján cselekednek, javasolhatnak az előjáró irányába alternatív megoldásokat egy feladat végrehajtására, viszont a döntés joga mindig az előjáróé marad. Az NGO-k esetében széles tere van a véleménynyilvánításnak és a vélemények ütköztetésének.
- *Cél (eredmény)- és eszközorientáció (folyamat):* A katonák esetében ez változó. A feladat végrehajtás során a folyamat betartása kiemelt szempont, azonban ha az nem működik elég hatékonyan, úgy a tapasztalat-feldolgozó rendszer keretein belül ezen problémákra megoldásokat lehet javasolni, és akkor a célnak megfelelően módosítják a későbbiekben a folyamat metodikáját. Az NGO-k esetében a cél az elsődleges.
- *Nyitottság:* A katonák a külső környezethez rendkívül gyorsan alkalmazkodnak, hiszen ezzel növelik biztonságukat. Jelenleg a Magyar Honvédségen belül létezik a CIMIC³ képesség, mely ezért a nyitottságért felelős. Ez természetesen nem azt jelenti, hogy belső hagyományait feladnák, hanem azt, hogy kiemelt figyelemmel kísérik azt a környezetet, ahol tevékenykednek. Az NGO-k rendkívül nyitottak.
- *Időorientáció:* A katonák esetében változik, hiszen egy politikai döntés eredményeképpen kerülnek telepítésre. Az NGO-k esetében is változik, függ az anyagi erőforrásaiktól, lehetőségeiktől, motivációiktól.

Az NGO-k esetében, amennyiben nem helyi alapítású szervezetről beszélünk, tagjai erős küldetésudattal vagy erős tenni akarással rendelkeznek, hiszen a nélkül nem lennének oly mértékig mobilisak, hogy az otthonuktól távol eső területre önként elmenjenek, ezért az ő esetükben a kockázatvállalás nagyobb mértékű. A katonák igyekeznek a kockázat mértékét csökkenteni, és az erőket megóvni. Az NGO-k leginkább a célra fókuszálnak, és döntéseiket önállóan hozzák meg, így az ő esetükben az individuum sokkal erősebben érvényesül, mint a katonáknál.

A szervezeti kultúra építőkövei

<i>Szervezeti kultúra építőkövei</i>	<i>Katonák</i>	<i>NGO-k tagjai</i>
Azonosulás	magas	magas
Szociális fókusz	magas	változó
Humánorientáció	változó	magas
Belső függés–függetlenség	változó	magas
Kontroll	magas	alacsony
Kockázatvállalás–kockázatkerülés	alacsony	magas

³ CIMIC: Civil-Military Co-operation: Civil–Katonai Együtműködés

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Teljesítményorientáció	változó	változó
Konfliktustűrés–konfliktuskerülés	alacsony	magas
Cél- és eszközorientáció	változó	cél magas
Nyitottság	magas	magas
Időorientáció	változó	változó

A szervezeti kultúra kialakulásának tényezőit a külső hatásokra, a szervezetspecifikus tényezőkre és a szervezetek történelmére szokták bontani. A katonák és az NGO-k tagjai között a legmarginálisabb tényező a szervezetspecifikum. Bizonyos NGO-k bizonyos feladatkörre specializálódnak, lehet ez oktatás, egészségügy vagy akár a mezőgazdaság fejlesztése is. A katonai elem, amennyiben ismeri ezen specifikus tényezőket, célirányosan tudja felvenni velük a kapcsolatot. Gyakorlati példával élve: Afganisztánban az MH PRT⁴ CIMIC csoportja egy NGO-nál önkéntesként dolgozó állatorvos és az egyik helyi vezető közötti kapcsolatot teremtette meg, akinek beteg volt a lova. Afganisztánban magas a lovak értéke, ezért az NGO-k és a CIMIC közötti együttműködés ebben az esetben magas értékkel bírt. Hasonló példa a Mosztárért Alapítvány és a Magyar Műszaki Kontingens között Bosznia-Hercegovinában megvalósult együttműködés a mosztári Öreg-híd helyreállítási projektben.⁵

A szervezeti kultúrának vannak látható és láthatatlan színterei. A látható elemek közé tartozik az öltözködés, mely jól elkülöníti a katonákat, hiszen egyenruhát és azon különböző szimbólumokat viselnek. Vannak sajátos ceremóniáik is, ilyen például a zászlófelvonás vagy akár a katonai tiszteletadás. Minden alakulat rendelkezik történelmi mítosszal, legendákkal, amennyiben a katonai alakulat régi, akkor ezen történetek szimbólumrendszerükbe is beépülhetnek. Saját katonai nyelvük van, NATO szövetséges partnereik nagyon sok rövidítést, mozaikszót használnak írásban és szóban egyaránt, a magyar katonai szaknyelv előszeretettel alkalmaz például szenvedő szerkezetet.⁶ Az NGO-k esetében az öltözködés többnyire nem tér el a hagyományos civil ruházattól, kivételt képeznek ez alól az egészségügyi dolgozók. Az öltözködésen apró szimbólumok, logók természetesen megjelenhetnek, mint például a Vöröskereszt szimbóluma, mely védeltséget biztosít munkatársaik számára. Az NGO-knál is megjelenhet a szakzsargon és a speciális nyelvezet, attól függően, mely munkaterületen dolgoznak. A történelmi legendák megléte teljes mértékben szervezethez kötött, befolyásolja a szervezet kora, valamint a tagjai akképpen, hogy ezen történeteket áthagyományozták-e az utókorra.

A szervezeten belül a nem látható elemeket megfogni és leírni sokkal nehezebb, mint a láthatókat, hiszen ezek lehetnek értékek, hiedelmek, érzések, attitűdök. Katonai oldalról

⁴ MH PRT: MH Provincial Reconstruction Team: Magyar Honvédség Tartományi Újjáépítési Csoport.

⁵ PADÁNYI József: *Békefenntartás Boszniában: a Magyar Műszaki Kontingens*. ZMNE SVKK Védelmi tanulmányok 2004. Budapest, 47. oldal

⁶ GÖRÖG István – PADÁNYI József: *Az IFOR-SFOR Magyar Műszaki Kontingens 1996-2002.*, Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005. 20. oldal

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

többek között ilyen a pontosság, a megbízhatóság, a magas fokú fegyelmezettség, a kiszámíthatóság, a hazaszeret, a lojalitás és a bátorság, az NGO-k oldaláról a flexibilitás, a gyorsaság, a szakértelem vagy például a demokrácia nagyfokú tisztelete. A katonák és az NGO-k közötti együttműködést ez esetben információs találkozókkal lehet növelni, mert azokon a szereplők jobban megismerik egymást, a másik viselkedését, és tudják, hogy mire számítsanak tőle.

Véleményem szerint az együttműködést a civil és a katonai szféra között ezen tényezők se nem gátolják, se nem segítik, ismeretük hiánya azonban állhat a kettőjük közötti kooperáció útjában. Amennyiben a katonák és az NGO-k tagjai kölcsönösen ismerik egymást, meg tudják találni azon pontokat, ahol együtt tudnak működni. Az együttműködést gátló tényezők így gyakorlatilag egymás nem ismeréséből fakadhatnak. Külön meg kell említeni, hogy a válságreagáló műveleteken belül a kifejezetten humanitárius jellegű műveletek során az NGO-k viselkedése eltérő képet mutathat a más jellegű műveletekétől. Ennek oka az, hogy itt nem folynak fegyveres harcok, és így nem félnek attól, hogyha katonákkal látják őket érintkezni, akkor megbélyegeznék őket, így jobban keresik a velük való kapcsolatot, hiszen tudják, hogy a katonák munkájuk során magas fokon megbízhatók.

AZ NGO-KRÓL SZÓLÓ KATONAI ADATBÁZISOK FELHASZNÁLHATÓSÁGA

Az NGO-król egy átfogó, széleskörű adatbázison alapuló empirikus kutatás irányukba rendkívül hasznos és szükséges lenne a jobb megismerés, az államhoz, a nemzetközi szervezetekhez, a hadsereghez való viszonyuk mélyebb feltérképezése céljából. Ezen szervezetekről előremutató lenne jogi besorolásuk, tagjaik és önkénteseik száma, szervezeti felépítésük, anyagi forrásaik, támogatóik, alapítási helyük, tevékenységük szerint adatbázist létrehozni, melyet utána statisztikailag lehetne elemezni. Az adatbázisokat párhuzamosan össze lehetne vetni más műveleti területekkel, valamint ezen elemzéseket időbeni síkon is össze lehetne hasonlítani egymással. Továbbá érdemes lenne figyelemmel kísérni ezen szervezetek pénzügyi lehetőségeit, azok változásait is. A különböző adatok összevetésével, a többdimenziós keresztábra elemzésének módszerével feltételezhetően több olyan változót is ki lehetne mutatni, amelyek közötti összefüggés szignifikáns lenne. Az empirikus kutatások előnyének mondható az eredmények magas fokú megbízhatósága, valamint a kutatás megismételhetősége. A műveleti területen minden információ, mely megbízható, és az ott szolgálatot teljesítő katonák biztonságának növelését elősegíti, legyen az a nem kormányzati szervezetekre vonatkozó információ vagy bármely más területről nyert adat, hasznos számukra.

Katonai értelemben vett műveleti terület többnyire olyan terület, ahol az állam részben vagy teljesen működésképtelen, sok egyéb változó mellett, ezért is szükséges a katonai jelenlét. Itt az NGO-król meglévő nyilvános adatbázisok szinte sosem teljesekek, hiszen ezen szervezetek magas fokú önállósággal rendelkeznek, és így nem regisztrálják magukat, hacsak valamilyen okból ebben nem érdekeltek. Amennyiben az államigazgatás nem

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

működik, vagy alacsony fejlettségi szinten áll, akkor ezen szervezetekről az államnak nincs nyilvántartása, vagy ha van, akkor az közel sem teljes. Azon országokban, ahol nem rendelkeznek központosított, digitális adathordozókon tárolt nyilvántartással, ott gyakorlatilag csak nemzetközi szervezetek, a Vöröskereszt vagy a hadsereg által létrehozott adatbázisok léteznek. A műveleti területeken nemzetközi szervezetek szintén azzal a ténnyel találkozunk, hogy az NGO-k csak akkor regisztrálják magukat, ha ennek szükségét látják. A hadsereg helyzete ennél is komplikáltabb, hiszen, ha nincsenek az NGO-k regisztrálva sem a nemzetközi szervezeteknél, sem a közigazgatási rendszerben, akkor nehéz róluk adatbázist felállítani. Ebben az esetben személyesen kell őket felkeresni. Ezen tevékenységet az adott területtől, haderőtől függően a CIMIC képesség vagy az összekötő csoportok valamely formája végzi.

Az adatbázisok létrehozását, elemzését tovább nehezíti az a tény is, hogy azokat műveleti területen minden fél igyekszik bizalmasan kezelni. Amennyiben a biztonsági helyzet az adott térségben nem jó, akkor az ott dolgozó NGO-k sem lennének biztonságban, ha a róluk szóló adatokat nyilvános fórumokon közzétennék. Természetesen lehet találni adatokat nyílt forrásokban, az interneten, a nemzetközi szervezetek adatbázisaiban, de ezek közel sem teljesek. A hadsereg, legyen az bármely fél, baráti vagy ellenérdekelte, amennyiben rendelkezik ilyen jellegű adatbázissal, igyekszik azt bizalmasan kezelni, hogy a saját információkat megtartsa, ezzel védve saját erőit, és megfosztva ezen információktól a másik felet. Amennyiben olyan anyagok kerülnek az elemzés során felhasználásra, melyek nem nyílt információ forrásból származnak, akkor azokat a későbbiekben a hatályos törvényeknek megfelelő titoktartás mellett kell kezelni.

NEMZETKÖZI SZERVEZETEK ÉS AZ NGO-K KÖZÖTTI KAPCSOLATOK

Az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Afrikai Unió, valamint a Sanghaji Együttműködési Szervezet és az NGO-k közötti kapcsolatot alapokmányaik, főszerveik, katonai jellegű főszervük és a haderő szempontjából az alábbiakban közölt keresztábrázlatban hasonlítottam össze. Az NGO-k számáról egyik szervezet sem ad közre jelenleg olyan holisztikus jellegű adatbázist, melyet össze lehetne hasonlítani más szervezetek adatbázisával. Ez adódhat többek között az ilyen jellegű információösszesítés hiányából vagy a már említett biztonsági okokból.

Nemzetközi szervezetek és az NGO-k közötti kapcsolatok

<i>Szervezet megnevezése</i>	<i>ENSZ</i>	<i>NATO</i>	<i>EU</i>	<i>EBESZ</i>	<i>AU</i>	<i>SESZ</i>
Alapítás éve	1945	1949	1993	1992	2002	2001
Tagországok száma	193	28	28	57	54	6
Az NGO-khoz való koncepció az alapokmányban	szerepel benne	nem szerepel benne	demokratikus elvek	demokratikus elvek	nem szerepel benne	nem szerepel benne

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Főszerve és az NGO-khoz való koncepciója	kooperál	nem kooperál	nem kooperál	kooperál	kooperál	nincs adat
Katonai Főszerve és az NGO-k kapcsolata	kooperál	nem kooperál	nem kooperál	kooperál	kooperál	nincs adat
Haderő és az NGO-k kapcsolata	aktív	aktív	aktív	aktív	aktív	nincs adat

A hidegháború végével a klasszikus katonai szembenállás véget ért, és előtérbe helyeződtek a békefenntartó jellegű műveletek. Napjainkban a Kelet-Ukrajnában folyó fegyveres összeütközések felvetik annak lehetőségét, hogy ismételten kialakuljon egy klasszikus katonai szembenállás. A nyugati világ országaiban megnövekedett az NGO-k száma és ezek nemzetközi szerepvállalása. A katonai műveletek során figyelembe kell venni őket ugyanúgy, mint az ugyanazon a területen tevékenykedő szervezeteket, és számolni kell velük mint potenciális együttműködő fél, vagy rosszabb esetben a művelet során akadályozó tényezőként. A politikai szférának is számolnia kell a harmadik szektor jelenlétével, és érdemes őket bizonyos szintig bevonni a szaktárcák döntéselőkészítésébe, míg az a nemzetközi szervezet esetében a képviseleti demokrácia elveivel nem ütközik.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete a világ legnagyobb nemzetközi szervezete, mely a második világháború után jött létre. Tagállamai célul tűzték ki az együttműködést nemzetközi jog és biztonság tekintetében, a szociális ügyek elősegítését, a gazdasági fejlődést és az emberi jogok védelmét. A szervezet szinte minden szinten élénk és aktív kapcsolatot ápol a különböző NGO-kkal.

A NATO katonai szövetség. A szövetség a délszláv háború idején felismerte az NGO-k fontosságát, ezért a CIMIC képességen, valamint az Egyesült Államokban alkalmazott Civil Affairs⁷ képességen keresztül létesít velük kapcsolatot a különböző hadszíntereken.

A nemzetközi szervezetek, mint például az Európai Unió, az Afrikai Unió, valamint a Sanghaji Együttműködési Szervezet egy politikai–gazdasági társulás eredményeként jöttek létre, melyben folyamatosan erősítik a belső integrációt. Ezen szervezetek közül a belső integrációs folyamatok tekintetében az Európai Unió áll az élen. Mint Uniók, meghatároznak olyan közös ismérveket, szabályzó rendszereket, melyekhez a tagállamok tartják magukat. Általánosságban elmondható, hogy az NGO-k létrejöttének alapja a demokratikus jogállamiság megléte, ezért ezen szervezetek csak ott működhetnek, ahol ez ténylegesen jelen van. Az, hogy ezen szervezetek rendelkeznek közös haderővel, integrációjuk magas fokát feltételezi. A tagállamok által felajánlott katonai képességektől függ, hogy eme haderő milyen kapcsolatot ápol az NGO-kkal.

Véleményem szerint az NGO-k vonatkozásában a legkiterjedtebb kapcsolattal az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet rendelkezik. Tevékenysége során a válságmegelőzésre és –kezelésre, valamint a korai figyelmeztetésre fókuszál. Szemmel

⁷ Civil Affairs: Civil kapcsolatok

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

kíséri a demokrácia érvényesülését az adott térségben, így a forprofit és nonprofit szervezeteket is.

A különböző szervezetek alapokmányait megtekintve láthatjuk, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete alapokmányának 71. cikkében szerepel az ENSZ és az NGO-k közötti együttműködés, a NATO az Észak-atlanti Szerződésben nem tér ki rá külön. Az Európai Unió a „Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról” című szerződésben a demokratikus elveket említi az NGO-k létrejöttének alapjaként. A Helsink-i Záróokmány az NGO-kat nem említi, azonban a Párizsi Charta Egy Új Európáért című dokumentumban szól a demokrácia kiterjesztéséről. Az Afrikai Unió és a Sanghaji Együttműködési Szervezet alapokmánya az NGO-król nem értekezik.

A különböző szervezetek főszervei és az NGO-k közötti kapcsolatot összevetve láthatjuk, hogy az Egyesült Nemzetek Szervezete a szervezet Közgyűlésén meghallgatási lehetőséget biztosít az NGO-k számára. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet Miniszteri Tanácsa ülésére akkreditálási lehetőséget ajánl fel az NGO-k számára, valamint a demokratikus berendezkedésű intézményi struktúrák kialakítása érdekében a Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája is együttműködik az NGO-kkal. Az Afrikai Unió Bizottság nevű intézménye szintén magas szinten működik együtt az NGO-kkal, például a humanitárius kérdések ügyében.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete bevezette az „Arria formulát”, ami nem hivatalos platform, ahol a Tanács tagjai tudnak találkozni a különböző szakterületek, NGO-k képviselőivel, és informatív eszmecserét tudnak folytatni. Továbbá megalakult a Biztonsági Tanáccsal foglalkozó NGO munkacsoport, mely folyamatos találkozókon érintkezik az ENSZ magas rangú képviselőivel. Az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet a demokratikus elvek szemmel követése végett gyakorlatilag minden szinten vagy kapcsolatot létesít, vagy kívülállóként szemléli az adott területeken a társadalom szinte minden szegmensét, így az NGO-kat is. Az Afrikai Unió Béke és Biztonsági Tanácsa tevékenysége során együttműködik az érintett NGO-kkal.

Misszió során mind az Egyesült Nemzetek Szervezete, mind az Európai Unió, mind a NATO hadereje hasonlóképpen működik együtt az NGO-kkal. Katonai eljárás módjuk ezen területen nagyon hasonló. Sokat merítenek a NATO műveletekben szerzett tudásból, a CIMIC képesség, az UN CMCoord⁸, az LMT⁹, vagy a LOT¹⁰ képesség az NGO-kkal való munka során nem mutat különbséget. A tevékenységek során az egyedüli eltérés a projektmenedzsment, mely amennyiben kifejezetten CIMIC képességről beszélünk, van, ha viszont összekötői feladatról, akkor nincs. Az Afrikai Unió az NGO-kkal való kapcsolattartást szintén a NATO-hagyományokból meríti. A Sanghaji Együttműködési

⁸ UN CMCoord: United Nations Humanitarian Civil-Military Coordination: ENSZ Civil-Katonai Koordináció

⁹ LMT: Liaison Monitoring Team: Összekötő Megfigyelő Csoport (Kosovóban)

¹⁰ LOT: Liaison and Observation Team: Összekötő és Megfigyelő Csoport (Bosznia-Hercegovinában)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Szervezet katonai felépítésénél nem sikerült feltárnom azt a komponenst, amely az NGO-kkal való kapcsolattartásért felelős.

Egyesült Nemzetek Szervezete

Szervezet megnevezése	Egyesült Nemzetek Szervezete (United Nations, UN)
Alapítás éve	1945
Tagországok száma	193
Az NGO-khoz való koncepció az alapokmányban	Az ENSZ alapokmányának 71. cikkében szerepel az ENSZ és az NGO-k közötti együttműködés: „A Gazdasági és Szociális Tanács minden megfelelő intézkedést tehet abból a célból, hogy olyan nem kormányzati szervezetekkel, amelyek a hatáskörébe tartozó ügyekkel foglalkoznak, tanácskozásokat folytathasson. Ilyen intézkedést a nemzetközi szervek tekintetében és ahol helyénvaló, a Szervezet érdekelt tagjával való előzetes tanácskozás után, az országos szervek tekintetében is tehet.” ¹¹
Főszerve és az NGO-k koncepciója	A Közgyűlés, az ENSZ főszerve meghallgatást rendezett 2005-ben New Yorkban az NGO-k, a civil társadalom és a magánszektor számára képviselőivel. Ez volt az első informális meghallgatás az NGO-k számára. ¹² 2005-ben Kofi Annan, az ENSZ akkori főtitkára, javasolta, hogy a Közgyűlés létesítsen mechanizmusokat, mely lehetővé tenné számukra az ENSZ-szel való együttműködést. ¹³
Katonai Főszerve és az NGO-k kapcsolata	1995-ben megalakult a Biztonsági Tanáccsal foglalkozó NGO munkacsoport (NGO Working Group on the Security Council), melynek azóta évente 40–45 találkozója van többnyire nagykövetekkel és magas rangú ENSZ képviselőkkel. ¹⁴ 1992 óta alkalmazzák az úgynevezett „Arria formulát”, mely lehetővé teszi, hogy a Tanács tagjai találkozzanak az NGO-k képviselőivel és különböző területek szakértőivel. ¹⁵

¹¹ Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, Magyar ENSZ Társaság, in:

<http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/186>, letöltés ideje: 2015.02.02.

¹² Informal Interactive Hearings of the General Assembly with NGOs, civil society organizations and the private sector, New York, 23–24 June 2005, in: <http://www.un-ngls.org/GA-hearings.htm>, letöltés ideje: 2015.02.01.

¹³ In larger freedom: towards development, security and human rights for all, Report of the Secretary-General, General Assembly, United Nation, A/59/2005, 21 March 2005, 41, paragraphs 162., in: <http://www.who.int/hdp/publications/4ai.pdf>, letöltés ideje: 2015.02.03.

¹⁴ NGO Working Group on the Security Council, <http://www.globalpolicy.org/security/ngowkgrp/index.htm>, letöltés ideje: 2015.01.25.

¹⁵ James PAUL, The Arria Formula, Global Policy Forum, October, 2003, in: <http://www.globalpolicy.org/security/mtgsetc/aria.htm>, letöltés ideje: 2015.02.01.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Haderő és az NGO-k kapcsolata	Az Egyesült Nemzetek Szervezete nem rendelkezik önálló haderővel, ezért általában a Biztonsági Tanács országai bocsátják haderejük egy részét rendelkezésére. Az NGO-kkal való kapcsolattartást műveleti területen a Civil–Katonai Koordináció (Civil–Military Coordination) képesség végzi. Az Egyesült Nemzetek Szervezetén belül, amikor a Civil–Katonai Koordinációt nézzük, el kell különíteni az ENSZ Békefenntartó Műveletek Főosztályát (Department of Peacekeeping Operations–DPKO) és az ENSZ Humanitárius Ügyek Koordinációs Hivatalát (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs–OCHA).
-------------------------------	---

Észak-atlanti Szerződés Szervezete

Szervezet megnevezése	Észak-atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organization, NATO)
Alapítás éve	1949
Tagországok száma	28
Az NGO-khoz való koncepció az alapokmányban	Az Észak-atlanti Szerződés nem tér ki külön az NGO-kra, viszont a szerződés 2. cikkelye védelmezi azon intézményi szabadságokat, melyek az NGO-k működéséhez elengedhetetlenek: <i>„A Felek a békés és baráti nemzetközi kapcsolatok további fejlesztéséhez azzal járulnak hozzá, hogy megerősítik szabad intézményeiket, biztosítják azoknak az elveknek a jobb megértését, amelyeken ezek az intézmények nyugszanak, és kifejlesztik a stabilitás és jólét előmozdítására alkalmas körülményeket.”</i> ¹⁶
Főszerve és az NGO-k koncepciója	A NATO politikai döntéshozó testülete az Észak-atlanti Tanács (North Atlantic Council, NAC) ¹⁷ , melybe minden tagállam magas szintű képviselőt küld, ezen a szinten az NGO-k nem képviseltetik magukat.
Katonai Főszerve és az NGO-k kapcsolata	A szervezet legfelső katonai szerve a Katonai Bizottság (Military Committee, MC). Minden tagállam magas rendfokozatú katonai képviselőt küld a tagságba, az NGO-k itt nem képviseltetik magukat.
Haderő és az NGO-k kapcsolata	A NATO és az ENSZ közötti együttműködés szorosabbá vált a balkáni háborúk ideje alatt, az együttműködés erősödött a katasztrófaelhárítás tekintetében is. Létrehozták a NATO Euro-Atlanti Katasztrófareagálási Koordinációs Központját (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre, EADRCC), mely a NATO Nemzetközi Titkárság Műveleti Igazgatóságának (International Staff's Operations Division, IS's OD) egy

¹⁶ The North Atlantic Treaty, Washington D.C. – 4 April 1949, in:

http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm, letöltés ideje: 2015.02.01.

¹⁷ The North Atlantic Council, in: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49763.htm, letöltés ideje: 2015.02.04.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

	<p>részét képezi. Ezen intézmény kapcsolatot tart fent az NGO-kkal, az OCHA-val, valamint a tag- és partnerországokkal.¹⁸</p> <p>Afganisztánban a NATO vezetésű Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erő (International Security Assistance Force, ISAF) a Tartományi Újjáépítési Csoportok (Provincial Reconstruction Team, PRT) bázisaiból kiindulva a tartományok újjáépítésében segítettek. A parancsnok és az NGO-k közötti összeköttetést a CIMIC képesség, valamint az Összekötő Csoportok (Liasion Team, LT) valósították meg. Koszovóban a KFOR (Kosovo Force) misszióban a kapcsolatot az NGO-kkal szintén a CIMIC képesség tartotta fent, majd a műveleti fázis előrehaladtával ezen tevékenységet az Összekötő és Megfigyelő Csoport (LMT) végezte.</p>
--	---

Európai Unió

Szervezet megnevezése	Európai Unió (European Union, EU)
Alapítás éve	1993
Tagországok száma	28
Az NGO-khoz való koncepció az alapokmányban	A „Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról” című szerződés a civil társadalommal való kapcsolatáról A demokratikus elvekre vonatkozó rendelkezéseknél, valamint Az általánosan alkalmazandó rendelkezéseknél ír bővebben: „Az intézmények az érdekképviseleti szervezetekkel és a civil társadalommal nyílt, átlátható és rendszeres párbeszédet tartanak fenn.” ¹⁹ „A jó kormányzás előmozdítása és a civil társadalom részvételének biztosítása céljából az Unió intézményei, szervei és hivatalai munkájuk során a nyitottság elvének lehető legnagyobb mértékű tiszteletben tartásával járnak el.” ²⁰
Főszerve és az NGO-k koncepciója	Az Európai Tanács munkájában a tagállamok miniszterelnökei, Franciaország és Finnország esetében államfői, vesznek részt. Tevékenységükbe az NGO-k nincsenek bevonva.
Katonai Főszerve és az NGO-k kapcsolata	Politikai szinten a Politikai és Biztonsági Bizottságnak (Political and Security Committee, PSC), a legmagasabb katonai szinten pedig az Európai Unió Katonai Bizottságának (Military Committee of the European Union, EUMC) az NGO-kkal közvetlen kapcsolata nincs. Az Euro-hadtestet (Eurocorps) 1992-ben hozták létre, hogy békefenntartói és humanitárius feladatokat

¹⁸ The Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre, in:

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52057.htm, letöltés ideje: 2015.02.03.

¹⁹ Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 83/1, HU 2010.3.30., 11. cikk (2), 21.

²⁰ uo. 15. cikk (1) 54.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

	hajtson végre. Jelenleg az EU 28 tagországából 21 a NATO-nak is tagja. Az Európai Uniónak például nincs önálló Civil–Katonai Együttműködési Doktrínája, tapasztalatait az NGO-kkal történő kapcsolattartásról a NATO-tól veszi.
Haderő és az NGO-k kapcsolata	Az Európa Unió Bosznia-Hercegovinában, Koszovóban és Afganisztánban is szerepet vállalt. Bosznia-Hercegovinában EUFOR ALTHEA művelet során a haderő Összekötő és Megfigyelő Csoportokat (Liaison and Observation Team, LOT) alkalmaz, így létesítve kapcsolatot a civil társadalom minden szegmensével, ebbe beleértve az NGO-kat is.

Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

Szervezet megnevezése	Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (Organization for Security and Co-operation in Europe, OSCE)
Alapítás éve	1975-ben hozták létre, 1992 óta állandó intézmény.
Tagországok száma	57
Az NGO-khoz való koncepció az alapokmányban	A Helsinkii Záróokmány egy politikai kötelezettségeket, vállalásokat tartalmazó egyezmény, mely a hidegháború idején, 1975-ben született, annak békés megoldásának egyfajta megnyilvánulásaként. A dokumentum harmadik kérdésköre foglalkozik az emberi jogokkal mint alapelvekkel, azonban kifejezetten az NGO-kra nem terjed ki. A Párizsi Charta Egy Új Európáért című dokumentumát, mely rendelkezik a demokrácia kiterjesztéséről, az NGO-k működésének egyik lételeméről, 1990-ben írták alá.
Főszerve és az NGO-k koncepciója	A Miniszteri Tanács (Ministerial Council, MC) az EBESZ legfelső politikai irányítója, ülésére akkreditálási lehetőséget ajánl fel az NGO-k számára. ²¹ A Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Irodája (Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) legfőbb feladata a demokratikus berendezkedésű intézményi struktúrák kialakítása, valamint ezek fejlesztése a tagországokban, ezáltal az NGO-kkal való együttműködés fontos a szervezet szempontjából. ²²
Katonai Főszerve és az NGO-k kapcsolata	Az EBESZ misszióit az Állandó Tanács (Permanent Council, PC) hagyja jóvá. ²³ Missziói előkészítése során felveszi a kapcsolatot a műveleti területen érintett releváns NGO-kkal, és nyomon követi azok tevékenységét.

²¹ Ministerial Council, in: <http://www.osce.org/mc>, letöltés ideje: 2015.02.04.

²² OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, in: <http://www.osce.org/odhr>, letöltés ideje: 2015.02.05.

²³ Permanent Council, in: <http://www.osce.org/pc>, letöltés ideje: 2015.02.01.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Haderő és az NGO-k kapcsolata	Az EBESZ missziós feladata nem békefenntartó jellegű. Tevékenységük a korai előrejelzésre, monitorozásra, megelőzésre, válság utáni rehabilitációra irányul. ²⁴ Kapcsolatot ápol a civil társadalommal, az NGO-kkal, valamint nyomon követi a politikai életet és annak változásait.
-------------------------------	---

Afrikai Unió

Szervezet megnevezése	Afrikai Unió (African Union, AU)
Alapítás éve	2002-ben jött létre. Elődjét, az Afrikai Egység Szervezetét (OAU) 1963-ban alapították.
Tagországok száma	54
Az NGO-khoz való koncepció az alapokmányban	Az Afrikai Unió alapokmánya alapvetően a béke és a stabilitás megteremtésére irányul, jellegéből adódóan külön az NGO-k kérdésével nem foglalkozik. ²⁵
Főszerve és az NGO-k koncepciója	Az Állam és Kormányfők Közgyűlése a legfőbb politikai szerv, mely döntéseket hoz a legfőbb politikai kérdésekben. ²⁶ Az NGO-kkal közvetlen kapcsolatban nem áll. A Bizottság (Commission) az Afrikai Unió működésében játszik szerepet. ²⁷ Széles feladatkörrel rendelkezik, mely kiterjed a civil társadalmi intézményekre, a humanitárius kérdésekre is, ezáltal kapcsolatba kerülve az NGO-kkal.
Katonai Főszerve és az NGO-k kapcsolata	Az Afrikai Unió Béke és Biztonsági Tanácsa (Peace and Security Council, PSC) munkája során együttműködik az ENSZ szerveivel és más szervezetekkel is, amennyiben számukra releváns, úgy az NGO-kkal is.
Haderő és az NGO-k kapcsolata	Az Afrikai Készenléti Haderőt (The African Standby Force, ASF) tizenegy ország hozta létre katasztrófa helyzetek kivédésére és terroristatámadások elhárítására. ²⁸ A haderő számára a tagállamok haderejük egy részét rendelkezésére bocsátják. Az NGO-kkal való kapcsolat aszerint alakul, hogy mi az Afrikai Készenléti Haderő küldetésének a célja.

²⁴ Where we are, in: <http://www.osce.org/where>, letöltés ideje: 2015.02.04.

²⁵ Constitutive Act of the African Union, in: http://www.au.int/en/sites/default/files/ConstitutiveAct_EN.pdf, letöltés ideje: 2015.02.01.

²⁶ The Assembly, in: <http://www.au.int/en/organs/assembly>, letöltés ideje: 2015.02.03.

²⁷ The Commission, in: <http://www.au.int/en/commission>, letöltés ideje: 2015.02.04.

²⁸ The African Standby Force (ASF), in: <http://www.peaceau.org/en/page/77-asf>, letöltés ideje: 2015.02.01.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Sanghaji Együttműködési Szervezet

Szervezet megnevezése	Sanghaji Együttműködési Szervezet (The Shanghai Cooperation Organisation, SCO)
Alapítás éve	2001
Tagországok száma	6
Az NGO-khoz való koncepció az alapokmányban	A Sanghaji Együttműködési Szervezet Chartája többek között célul tűzi ki a béke, a stabilitás, a gazdasági együttműködés, valamint a demokratikus berendezkedés megteremtését, viszont az NGO-król külön nem értekeznek. ²⁹
Főszerve és az NGO-k koncepciója	nincs adat
Katonai Főszerve és az NGO-k kapcsolata	nincs adat
Haderő és az NGO-k kapcsolata	nincs adat

AZ NGO-K ÉS A KATONÁK ÖSSZEHAONLÍTÁSA SWOT ANALÍZIS ALAPJÁN

A SWOT analízis egy angol mozaikszó, mely a Strengths (erőségek), a Weaknesses (gyengeségek), az Opportunities (lehetőségek) és a Threats (veszélyek) szavak kezdőbetűiből áll össze.

NGO-k

<p>Erőségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — gyorsaság — anyagi tőke — flexibilitás — olcsóság — szakértelem 	<p>Gyengeségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kontroll nélkülség — nehéz követhetőség
<p>Lehetőségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — szakértelem — információforrás — olcsóság — feladatok megkettőződésének elkerülése — közös munka — közös oktatás 	<p>Veszélyek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — kontroll hiánya — megbízhatóság kérdése — biztonsági kockázat

²⁹ Charter of the Shanghai Cooperation Organization, in: <http://www.sectsc.org/EN123/show.asp?id=69>, letöltés ideje: 2015.02.03.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Katonák

<p>Erősségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — megbízhatóság — fegyelmezetttség — önálló munkavégzés — biztonság — magas munkabírás 	<p>Gyengeségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — bürokratizált rendszer — merev végrehajtás
<p>Lehetőségek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — szakértelem — biztonság — információ — logisztikai kapacitás — speciális ismeretek — feladatok megkettőződésének elkerülése — közös munka — közös oktatás 	<p>Veszélyek:</p> <ul style="list-style-type: none"> — a velük való közös munka a függetlenség bizonyos mértékű elvesztésével járhat

Az NGO-kban rejlő erősségeket, mint például a gyorsaság, az anyagi tőke, a flexibilitás, az olcsóság, a szakértelem, folyamatosan monitorozni kell, a lehetőségeket pedig, mint például a szakértelem, az információforrás, az olcsóság, a feladatok megkettőződésének elkerülése, a közös munka, a közös oktatás, érdemes hasznosítani. A bennük rejlő gyengeségeket, mint a kontrollnélküliség, a nehéz visszakövethetőség, figyelemmel kell kísérni, a veszélyeket, mint a megbízhatóság kérdése és a katonai biztonság kockázata, minimalizálni kell.

Az NGO-k részéről a katonák irányába veszélyként jelentkezik az a tény, ha velük mutatkoznak, ugyanis ilyenkor elveszíthetik függetlenségüket, amivel nagyobb kockázatot vállalnak. Ami a katonaság gyengeségeként felmerülhet, az a bürokratizáltság és a merevség, a CIMIC képesség ezen „akadályokat” a kommunikáció megteremtésével tudja tompítani, mivel el tudja mondani az NGO-knak, hogy a katonai rendszeren belül melyik folyamat miatt van. Katonai oldalról erősség a nagyfokú megbízhatóság, a fegyelmezetttség, az önálló munkavégzés és a magas munkabírás, továbbá lehetőséget is teremtenek speciális ismereteik és logisztikai kapacitásuk által.

AZ NGO-K LEHETNEK-E AZ ÁLLAMI ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉS ESZKÖZEI?

Az NGO-k véleményem szerint rendkívül hasznos tagjai modern kori társadalmunknak. Sok esetben kiegészítik az állam tevékenységét, például humanitárius vagy oktatási feladatokat látnak el. Jelenlétükkel fejlesztik a demokráciát, mivel tevékenységüket egy demokratikus döntéshozói rendszeren keresztül fejtik ki. Munkájuk során több esetben

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

önkénteseket is bevonnak, így rendkívül olcsóvá téve az ilyenfajta tevékenységüket. Gondolhatunk itt a humanitárius feladatokra, Magyarországon ilyen például a Menhely Alapítvány, mely a fedélnélkülieket segíti, vagy a Nők a Nőkért Együtt az Erőszak Ellen Egyesület, amely segélyvonalat működtet a bántalmazott nők részére. Ezen hasznos tevékenységeket az államhatáron innen és túl is lehet folytatni.

Az NGO-k a működésükhöz szükséges költségeket több helyről is finanszírozhatják, a források származhatnak magánszemélyektől, vállalkozásoktól, más szervezetektől vagy magától az államtól is. Vannak olyan szervezetek, melyek nagy öntölkével rendelkeznek, és léteznek olyanok is, melyeknek folyamatos támogatásra van szükségük működésükhöz. Az állam, amennyiben az NGO-k a társadalom számára hasznos tevékenységet folytatnak, pályázati rendszeren keresztül támogathatja őket. Természetesen ezen támogatás mértéke nagyban függ az állam gazdasági potenciáljától, az adott állam céljaitól, jogi berendezkedésétől, kultúrájától, valamint a pályázók körétől és egyéb más tényezőktől is. Amennyiben az állam egy bizonyos tevékenységkört a többi tevékenységi körrel szemben előnyben részesít, és annak munkáját nagyobb mértékben segíti elő támogatásával, úgy azon terület valószínűleg jobban meg fog erősödni.

Az NGO-k egyrészt képviselhetik az állam érdekeit és érdekérvényesítő képességét, másrészt lehetnek annak ellenpólusai is. Amennyiben az állam politikai berendezkedése demokratikus jellegű, és ráismer arra, hogy az NGO-k támogathatják az ő tevékenységét, akkor létrejöhet köztük egy egymást kölcsönösen erősítő szimbiózis. Azonban, ha az állam oly irányú tevékenységet kíván folytatni, mely a lakosság egy részéből ellenérzéseket vált ki, akkor az ezen személyeket képviselő különböző jogvédő NGO-k részéről egy erősebb ellenállás jelentkezik, mely így befolyásolhatja, valamelyest kontrollálhatja az állami tevékenységet.

Az állam támogathat olyan NGO-kat is, melyek más ország területén is működnek. Magyarország Afganisztán esetében például a Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési program keretében írt ki pályázatot az NGO-k számára a nemzetközi fejlesztési projektjeinek támogatására. „A nemzetközi fejlesztési együttműködés célja a világban létező szegénység és globális egyenlőtlenségek csökkentése, a stabilitás, a béke és a fenntartható fejlődés, valamint a demokrácia, az emberi jogok és a jogbiztonság előmozdítása.”³⁰ A pályázat 2010-ben például a demokráciatámogatás, a vízgazdálkodás, a mezőgazdaság, valamint az egészségügy fejlesztési területekre terjedt ki.³¹ Mint ebből is láthatjuk, ez Magyarország részéről az NGO-k által megvalósuló támogató, fejlesztő jellegű érdekérvényesítő tevékenység egy harmadik világbeli országban. Ezért, amikor

³⁰ Nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenységünk bemutatása, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési Főosztály, in: <http://nefe.kormany.hu/nemzetkozi-fejlesztesi-egyuttmukodesi-tevekenysegunk-bemutatasa>, letöltés ideje: 2015.01.20.

³¹ A Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának pályázati felhívása civil szervezetek részére Afganisztánban megvalósuló Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Projektjeinek Támogatására, in: http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/8030B77F-D19C-4A15-AD50-1A9CB926E86D/0/20101109_nefe_afgan.pdf, letöltés ideje: 2015.01.20.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

érdekérvényesítésről beszélünk, érdemes kiemelni azt, hogy ennek iránya támogató jellegű-e vagy sem.

Ebből következik, hogy az NGO-kon keresztül elméletileg más országok irányába lehet érdekérvényesítő tevékenységet kifejteni, például akár nyomást gyakorolni a politikai döntésekre, vagy megváltoztatni bizonyos társadalmi attitűdöket. Természetesen arra is lehet sajtóforrást találni, hogy bizonyos államok felhasználják az NGO-kat akár kémtevékenységekre is.³² Abban az esetben, ha ilyen tevékenység megtörténne, akkor nyílt információs forrásból nehéz lenne megmondani azt, hogy ez valós esemény vagy dezinformáció. Oroszországban például 2012-ben bevezették a „külföldi ügynök” NGO jogi kategóriát.³³ Ezen kategóriába kötelező jelleggel azon szervezetek tartoznak, melyek külföldi támogatásban részesülnek. Tevékenységük során fel kell tüntetniük, hogy külföldi érdekeket szolgálnak. Ezen lépéssel több olyan szervezet, mely külföldi pályázatokból finanszírozta tevékenységét, a későbbiekben stigmatizáció áldozatául esik, hiába jó szándékú a tevékenységük.

Amennyiben bármely állam a gyakorlatban az érdekérvényesítés eszközeként szeretné felhasználni az NGO-kat, akkor annak elsősorban a jogi kereteit kell lefektetni, majd a hozzá szükséges anyagi támogatási rendszert kell megteremteni. Ez utóbbi megvalósulhat pályáztatáson keresztül vagy alanyi jogon. Ezen két feltétel megvalósulása után a támogató tevékenységek körét kell kiválasztani.

AZ NGO-K HADSEREG FELÉ MUTATOTT BIZALMATLANSÁGÁNAK OKAI ÉS EZEK LEHETSÉGES MEGOLDÁSAI

Véleményem szerint maga a bizalmatlanság leginkább a magyar NGO-kra jellemző a múlt rendszer hozományaként, mely annak idején akadályozta a civil önszerveződések szinte minden formáját. A magyarországi általános hadkötelezettség megszűnése óta a lakosság egyre kevésbé lát bele a Magyar Honvédség életébe.³⁴ A bizalmatlanság leküzdésének legegyszerűbb módja hazánkban és külföldön egyaránt egy bizonyos szintű nyitottság, mely által az NGO-k tagjai belelátanak a honvédség tevékenységébe, céljaiba. Jobban megismerhetik a katonákat, így közeledhetnek feléjük. Az MH Civil–Katonai Együttműködési Központ feladatának megfelelően műveleti területen kapcsolatot tart fent más egyéb szervezetek mellett az NGO-kkal is, ezért számukra kiemelkedő fontosságú.

³² British govt. exploits NGOs to spy on other countries, The building of British foreign spying apparatus (MI6), London, Apr 25, 2013, in: <http://www.presstv.ir/detail/2013/04/25/300126/spy/>, letöltés ideje: 2015.01.20.

³³ Russia's Foreign Agent law: Violating human rights and attacking civil society, A Norwegian Helsinki Committee Policy Paper, No. 6–2014., in: http://nhc.no/filestore/Publikasjoner/Policy_Paper/NHC_PolicyPaper_6_2014_Russiasforeignagentlaw.pdf, letöltés ideje: 2015.01.20.

³⁴ Azonban rendkívüli állapot idején és az Országgyűlés külön döntése alapján megelőző védelmi helyzetben Magyarország területén lakóhellyel rendelkező minden nagykorú, magyar állampolgárságú férfi hadköteles. in: Magyar Honvédség, <http://www.kormany.hu/hu/mo/honvedelem>, letöltés ideje: 2015.01.20.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

Lehetséges megoldások:

I. Közös találkozók, közös fórumok: Ahhoz, hogy ez a kapcsolat működjön, nyitni kell az NGO-k felé. Erre egy már működő példa az MH Civil–Katonai Együtműködési Központban folyamatosan megrendezésre kerülő „civil kerekasztal” találkozók, ahova olyan NGO-kat is meghívunk, amelyekkel a katonák várhatóan később együtt fognak dolgozni. Afganisztánban és Koszovóban a CIMIC közös találkozókon vett részt az NGO-kkal, így kialakítva a személyes kapcsolatot velük.

II. Közös képzések: Bizonyos hazai NGO-k az MH Civil–Katonai Együtműködési és Lélektani Műveleti Központtól meghívást kapnak annak képzéseire, így növelve bennük a bizalmat irántuk. Idővel, ha az NGO-k képzéseire az MH CKELMK állománya is meghívást kapna, nagy előrelépés lenne a későbbi kapcsolatokat tekintve.

III. Médianyilvánosság: Magyarországon a hadsereg iránti bizalmatlanság jelenkori problémái abból fakadnak, hogy a katonai rendszert alig vagy kis mértékben ismerik, ezért véleményem szerint ezen attitűd a nagyobb médianyilvánossággal pozitív irányba befolyásolható. Missziós területen a PSYOPS³⁵ képesség hasonló hatást érhet el kommunikációs tevékenysége által.

IV. Idő: Magyarországon a múlt rendszer során szerzett sérelmek az idő múlásával tompulni fognak, és ezen időszakra inkább történelmi tanulságként fognak emlékezni az emberek. A missziós területeken jelenlévő NGO-k is egyre inkább megtanulják, hogy melyek azok a pontok, ahol a CIMIC képességgel együtt tudnak működni, és melyek azok, amelyek mentén nem.

ÖSSZEFOGLALÁS

Az NGO-k hasznos és egyben megkerülhetetlen tagjai modern kori társadalmunknak. A katonák részéről ezen szervezetek minél jobb megismerése, valamint a velük való kapcsolat javítása által csökkenteni lehet a műveleti területen a biztonsági kockázatot, valamint a közös munka által többek között anyagi javakat lehet megspórolni. Természetesen mindkét fél részéről meg kell találni azokat a szegmenseket, kapcsolódási pontokat melyek kölcsönös előnyöket biztosítanak számukra, és ismerni kell azon területeket is, ahol az együttműködés indifferens.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

1. Az Egyesült Nemzetek Alapokmánya, Magyar ENSZ Társaság, in: <http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/186>, letöltés ideje: 2015.02.02.
2. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 83/1, HU 2010.3.30., 11. cikk (2), 21.
3. Az Európai Unió Hivatalos Lapja, C 83/1, HU 2010.3.30., 15. cikk (1), 54.

³⁵ PSYOPS: Psychological Operations: lélektani műveletek

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

4. A Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának pályázati felhívása civil szervezetek részére Afganisztánban megvalósuló Nemzetközi Fejlesztési Együttműködési Projektjeinek Támogatására, in: http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/8030B77F-D19C-4A15-AD50-1A9CB926E86D/0/20101109_nefe_afgan.pdf, letöltés ideje: 2015.01.20.
5. British govt. exploits NGOs to spy on other countries, The building of British foreign spying apparatus (MI6), London., Apr 25, 2013, in: <http://www.presstv.ir/detail/2013/04/25/300126/spy/>, letöltés ideje: 2015.01.20.
6. Charter of the Shanghai Cooperation Organization, in: <http://www.sectesco.org/EN123/show.asp?id=69>, letöltés ideje: 2015.02.03.
7. Constitutive Act of the African Union, in: http://www.au.int/en/sites/default/files/ConstitutiveAct_EN.pdf, letöltés ideje: 2015.02.01.
8. GÖRÖG István – PADÁNYI József: Az IFOR-SFOR Magyar Műszaki Kontingens 1996-2002., Zrínyi Kiadó, Budapest, 2005. 20.
9. Informal Interactive Hearings of the General Assembly with NGOs, civil society organizations and the private sector, New York, 23-24 June 2005, in: <http://www.un-ngls.org/GA-hearings.htm>, letöltés ideje: 2015.02.01.
10. In larger freedom: towards development, security and human rights for all, Report of the Secretary-General, General Assembly, United Nation, A/59/2005, 21 March 2005, 41, paragraphs 162., in: <http://www.who.int/hdp/publications/4ai.pdf>, letöltés ideje: 2015.02.03.
11. Magyar Honvédség, <http://www.kormany.hu/hu/mo/honvedelem>, letöltés ideje: 2015.01.20.
12. Ministerial Council, in: <http://www.osce.org/mc>, letöltés ideje: 2015.02.04.
13. Nemzetközi fejlesztési együttműködési tevékenységünk bemutatása, Külgazdasági és Külügyminisztérium, Nemzetközi Fejlesztési Főosztály, in: <http://nefe.kormany.hu/nemzetkozi-fejlesztési-egyuttmukodesi-tevekenysegunk-bemutatasa>, letöltés ideje: 2015.01.20.
14. NGO Working Group on the Security Council, <http://www.globalpolicy.org/security/ngowkgrp/index.htm>, letöltés ideje: 2015.01.25.
15. OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights, in: <http://www.osce.org/odihr>, letöltés ideje: 2015.02.05.
16. James PAUL, The Arria Formula, Global Policy Forum, October, 2003, in: <http://www.globalpolicy.org/security/mtgsetc/arria.htm>, letöltés ideje: 2015.02.01.
17. PADÁNYI József: Békefenntartás Boszniában: a Magyar Műszaki Kontingens. ZMNE SVKK Védelmi tanulmányok 2004. Budapest
18. Permanent Council, in: <http://www.osce.org/pc>, letöltés ideje: 2015.02.01.
19. Russia's Foreign Agent law: Violating human rights and attacking civil society, A Norwegian Helsinki Committee Policy Paper, No. 6-2014., in: http://nhc.no/filestore/Publikasjoner/Policy_Paper/NHC_PolicyPaper_6_2014_Russiasforeignagentlaw.pdf, letöltés ideje: 2015.01.20.
20. Lester M. SALAMON, S. Wojciech SOKOŁOWSKI, Regina LIST, A civil társadalom „világnézetben”, eredeti mű címe: Global Civil Society—An Overview, Budapest, Civitalis Egyesület, 2003, 15–16.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2015. VIII. évfolyam 3. szám

21. The African Standby Force (ASF), in: <http://www.peaceau.org/en/page/77-asf>, letöltés ideje: 2015.02.01.
22. The Assembly, in: <http://www.au.int/en/organs/assembly>, letöltés ideje: 2015.02.03.
23. The Commission, in: <http://www.au.int/en/commission>, letöltés ideje: 2015.02.04.
24. The Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre, in: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52057.htm, letöltés ideje: 2015.02.03.
25. The North Atlantic Council, in: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49763.htm, letöltés ideje: 2015.02.04.
26. The North Atlantic Treaty, Washington D.C. – 4 April 1949, in: http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm, letöltés ideje: 2015.02.01.
27. Where we are, in: <http://www.osce.org/where>, letöltés ideje: 2015.02.04.